

Politički Članak

KOSOVSKO **PRAVOSUĐE** NE KOMUNICIRA SA JAVNOŠĆU

jul 2019

KOSOVSKO PRAVOSUĐE NE KOMUNICIRA SA JAVNOŠĆU

Ovaj članak ili izvještaj podržavaju:

Promocija demokratskog društva (DSP) – uz pomoć finansijskih sredstava Švajcarske agencije za razvoj i saradnju (SDC) i Ministarstva inostranih poslova Danske (DANIDA). Podršku u upravljanju projektom je pružila Kosovska fondacija za civilno društvo (KCSF).

i

Ambasada Kraljevine Norveške

Norwegian Embassy

Odricanje od odgovornosti:

Stavovi i analize u ovom političkom članak su izričito stavovi Grupe za Balkan i ne odražavaju stavove donatora.

Autor: Balkanska grupa za istraživanje politika (BPRG)

KOSOVSKO PRAVOSUĐE NE KOMUNICIRA SA JAVNOŠĆU

Transparentnost i pristup informacijama od javnog značaja sami po sebi utiču na nivo poverenja javnosti u pravosuđe. Ove dve osnovne komponente ne samo da jačaju odgovornost pravosuđa, već i vode ka većem stepenu nezavisnosti i jačanju poverenja javnosti.

Transparentnost znači pristup sudija u saopštavanju presuda javnosti, dok se otvorenost pravosuđa tiče procesa donošenja odluka uz pomoć kog se presude saopštavaju i objašnjavaju javnosti.¹

Akcent se stavlja na transparentnost jer ona omogućuje da građani imaju pristup informacijama od javnog značaja, te obavezuje institucije da saopšte informacije koje bi trebalo da budu široko dostupne javnosti. Informacije koje saopštava pravosuđe obaveštavaju i upućuju javnost i medije u učinak i presude pravosuđa.²

Kosovski pravosudni okvir stvara osnov za transparentne i otvorene pravosudne ustanove. Ovaj članak istražuje trenutno stanje njihovog stepena transparentnosti, kao i glavne izazove i prepreke sa kojima se pravosuđe suočava u pokušajima da bude transparentnije.

Pored pravnog okvira, u ovom članku su navedeni pregledi inicijativa koje su preuzeli Sudski savet Kosova (SSK) i Tužilački savet Kosova (TSK) ka povećanju transparentnosti i otvorenosti. Te inicijative uključuju strategije za komunikaciju koje su razvile pomenute ustanove u odgovoru na jaz koji se javlja u komunikaciji sa medijima i javnošću.

Pošto su mediji glavni partner pravosuđa u naporima jačanja percepcije javnosti i obaveštavanju ljudi, ovaj članak ima za cilj da dalje analizira trenutno stanje izveštavanja o pitanjima vladavine prava na Kosovu, odnosno stepenu saradnje koje mediji imaju sa pravosuđem.

Na kraju, ovaj članak saopštava opšte zaključke na osnovu prikupljenih informacija i daje konkretne preporuke u smislu borbe sa stalnim izazovima.

¹ Komunikacija u pogledu sudskih presuda: crna kutija ili transparentnost? , European Judicial Training Network, jul 2017, može se preuzeti na <https://bit.ly/2lg7IF1>

² Enhancing Judicial Transparency and Promoting Public Trust, Creating a Culture of Justice, 28. jun 2018, može se preuzeti na <https://bit.ly/2IRr0hO>

Transparentnost i otvorenost su dva ključna elementa svake javne aktivnosti. Bez njih, ne može se ostvariti adekvatna kontrola javnosti, što šteti ugledu ustanova u očima građana. Ova dva elementa tradicionalno čine okosnicu glavnog i tekućeg pitanja sudova i tužilaštava na Kosovu, samim tim jer su od ključnog značaja u osiguravanju legitimiteta pravosuđa. U proteklih deset godina, u saradnji sa međunarodnom zajednicom, je razvijen pravni okvir koji pruža podršku otvorenom i transparentnom pravosuđu, koji priznaje pravo građana na pristup informacijama od javnog značaja. Iako nije u potpunosti sveobuhvatan, ovaj okvir je uveo minimum kriterijuma u smislu efikasnog pravosuđa kome se ukazuje poverenje.

Neophodne odredbe transparentnosti pravosuđa sve pre svega navodi Zakon o sudovima. Zakonom je predviđeno da je svaki sud u obavezi da objavi presude na svojoj službenoj internet stranici u roku od 60 dana od datuma donošenja presude.³ Pored toga, sve odluke Apelacionog suda i Vrhovnog suda moraju biti javne i dostupne na internet stranici Sudskog saveta Kosova.⁴

Pravo na prisustvovanje u javno saslušanje je objedinjeno pravo na pošteno suđenje, što predstavlja ustavno pravo koje uređuju Zakon o sudovima, Krivični zakonik, Zakon o spornim postupcima i Zakon o upravnim sporovima.⁵ Prema Zakonu o sudovima, "sva sudska saslušanja će biti otvorena za javnost, osim ukoliko nije drugačije navedeno Zakonom".⁶

Od podjednake je važnosti pravo na pristup javnim dokumentima, koje garantuje član 41 Ustava, a koji naglašava da "svako lice ima pravo na pristup javnim dokumentima".⁷ U tom pogledu, utvrđeni su neophodni zakonski okvir i postupci a pristup javnim dokumentima.

U okviru tog pravnog okvira, pravosudne ustanove su preduzele nekoliko koraka kako bi direktno umanjile jaz u transparentnosti u pravosuđu i komunikacijom sa javnošću. Sudski savet Kosova (SSK) i Tužilački savet Kosova (TSK) su rešili određeni broj pitanja, uključujući i imenovanje službenika za odnose sa javnošću, što je u određenoj meri doprinelo transparentnosti pravosuđa, a konkretno u pogledu odgovaranja za zahteve medija.⁸

Uprkos pravnom okviru i preduzetim koracima, manjak transparentnosti u pravosuđu, posebno u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije, je doveo do dramatičnog nepoverenja javnosti u pravosuđe. Prema Kosovskom bezbednosnom barometru, samo 27,2 procenata ispitanika ima poverenje u sudove.⁹

Iako to predviđa zakon, i pored toga što je uneto u strategiju, sudovi još uvek objavljuju mali broj presuda na svojoj službenoj internet stranici. Izuzetak je Osnovni sud u Uroševcu, koji je objavio 70 procenata završnih presuda.¹⁰ Međutim, ostali osnovni sudovi nisu objavili svoje presude u javnosti; na primer, Osnovni sud u Prištini je objavio 11 procenata svojih presuda, dok je Osnovni sud u Peći objavio tek 6 procenata presuda.¹¹

3 Zakon br. 06/L-054 o sudovima, čl. 6, može se preuzeti na <https://bit.ly/2VZ5CNa>

4 Zakon br. 06/L-054 o sudovima, čl. 19 i 24, može se preuzeti na <https://bit.ly/2VZ5CNa>

5 Evropska konvencija o ljudskim pravima, Savet Evrope, može se preuzeti na <https://bit.ly/2E8PRcw>

6 Zakon br. 03/L-199 o sudovima, može se preuzeti na <https://bit.ly/2VZ5CNa>

7 Ustav Republike Kosovo, čl. 14, može se preuzeti na <https://bit.ly/2tl4tC6>

8 Zakon o pristupu javnim dokumentima, čl. 13 obavezuje sve javne ustanove da imenuju odgovorna lica za pristup javnim dokumentima, može se preuzeti na <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=20505>

9 Kosovski bezbednosni barometar, osmo izdanje, Kosovski centar za bezbednosne studije, novembar 2018, može se preuzeti na <https://bit.ly/2RTfcC9>

10 S Kosnet, Filip, ambasador (USAmbKosovo) na Tviteru: "Uroševac na vrhu! Čestitke osnovnom sudu u Uroševcu što je povećao transparentnost u pravosuđu time što je objavio 70% svojih završnih presuda. Ove možete pogledati rezultate: <http://ow.ly/UGOZ50u6CQG>". 10. maj 2019, Tviter.

11 S Kosnet, Filip, ambasador (USAmbKosovo) na Tviteru. "Osnovni sudovi u Peći i Prištini su daleko od onoga što je ostvario Uroševac. Peć je objavila samo 6% presuda, a Priština 11% -- razočaravajuće. I jedan i drugi sud mogu da urade više u cilju transparentnosti. Uz nove alate za objavljivanje presuda, očekujemo da se ovi brojevi povećaju. <http://ow.ly/wB1y50u6CDc>". 10. maj 2019. Tviter.

Pravosudne ustanove nisu ništa bolje kada se radi o saopštenjima za javnost. BIRN-ov sudski monitoring je izvestio da su kancelarije za obaveštavanje javnosti SSK i TSK objavile samo 279 saopštenja za medije u toku 2019. godine, u poređenju sa 1041, koliko je objavila Policija.¹²

Obaveštavanje javnosti može imati i niz izazova. Donošenje odluka o tome koje informacije će biti puštene u javnost predstavlja veliki problem za sudije i tužioce.¹³ Ne samo što moraju osigurati da informacije kojima pristupa javnost ne krše pravo na pošteno suđenje ili pretpostavku nevinosti, već i moraju imati u vidu odgovornost promovisanja kredibiliteta, dostojanstva i autoriteta ustanove koju predstavljaju.¹⁴

Političko mešanje, koje se pre svega ogleda u imenovanju pravosudnih službenika i osoblja, i dalje prožima ustanovu.¹⁵ Ova praksa je i dalje ključna prepreka efikasnom radu pravosuđa na Kosovu, gde niti sudovi, niti pojedinačne sudije ne mogu u potpunosti postupati nezavisno kada vrše svoje dužnosti.

Sporazumi o partnerstvu između medija i pravosudnih ustanova su formalizovale odnose, iako nedorečenosti u samom sadržaju ovih sporazuma otežavaju praktičnu primenu. Pritisak za brzo objavljivanje vesti, na primer, je stvorio kulturu izveštavanja o pitanjima vladavine prava bez saopštavanja neophodnih propratnih činjenica, što dovodi do brojnih grešaka. Pored toga, nedostatak pravnog obrazovanja novinara i određeni broj neodgovornih medija - posebno neregulisanih internet portala - često krše osnovne principe, poput pretpostavke nevinosti i prava na privatnost.

Pravosudne ustanove moraju uložiti napore u stvaranju okruženja gde su mediji i građansko društvo u mogućnosti da vrše svoje uloge kontrolora mehanizama vladavine prava. Efikasno funkcionisanje pravosuđa zahteva sistem koji promoviše i favorizuje medije koji prate rad ustanova vladavine prava. Na njih se mora gledati kao komplementaran element i element koji je neophodan kako bi se povećao legitimitet sistema.

U tom smislu, potrebno je da pravosudni sistem momentalno promeni svoj pristup i otvorenost prema medijima i opštoj javnosti. Izgradnja poverenja javnosti nije lak zadatak, pošto se često smatra da je transparentnost nekompatibilna sa više principa koje pravosuđe mora poštovati kako bi se osiguralo poštovanje osnovnih prava. Međutim, ovo ne bi trebalo da predstavlja prepreku da građani koriste svoja prava koja garantuju zakon i međunarodni instrumenti. Pre svega, pripadnici i upravni organi pravosuđa bi trebalo da promene kulturu rada i ponašanja prema sopstvenim odgovornostima i javnosti.

Sudski savet Kosova je "u potpunosti nezavisna ustanova u vršenju svojih zadataka i uživa organizacionu, administrativnu i finansijsku nezavisnost", te je odgovorna da osigura "nezavisnost, nediskriminaciju, proporcionalnost, profesionalizam i nepristrasnost sistema pravosuđa".¹⁶ Nezavisnost je ključna za rad ne samo u smislu administrativne i finansijske nezavisnosti, već i nezavisnosti u donošenju odluka.

Dve glavne ustavne i pravne promene su doprinele jačanju nezavisnosti pravosuđa. U toku 2015. godine, uz izmene i dopune Zakona o Sudskom savetu Kosova, budžet koji predlaže SSK se sada direktno prosleđuje Skupštini na usvajanje bez uplitanja Vlade, kao što je to ranije bio slučaj.¹⁷

12 Izveštaj o monitoringu sudova. BIRN Kosovo. 2016, može se preuzeti na <https://bit.ly/2TZpE8t>

13 Fokus grupa BPRG, Priština, mart 2018.

14 Pravosudna komunikacija i profesionalna etika, Evropska mreža za obuku pravosuđa, 23-26. jun 2015, može se preuzeti na <https://bit.ly/2MizVtJ>

15 Kosovski demokratski institut, studijski izveštaj, Inicijativa za integritet u pravosuđu, novembar 2017, može se preuzeti na <https://bit.ly/2KoUcQj>

16 Zakon br. 06/L-055 o Sudskom savetu Kosova. Čl. 3, može se preuzeti na <https://bit.ly/2YaC4xo>

17 Zakon br. 06/L-055 o Sudskom savetu Kosova. Čl. 11, može se preuzeti na <https://bit.ly/2YaC4xo>

Ovaj korak je pokrenuo stvarnu finansijsku nezavisnost SSK i tehnički ojačao njegovu ulogu u definisanju i proceni resursa koji su neophodni za rad pravosuđa. Međutim, budžeti koji su ove ustanove predložile su bili ili odbijeni ili umanjeni, što je pokazatelj da trošenje sredstava na jačanje vladavine prava nije prioritet.¹⁸

Godinu dana kasnije, Skupština Kosova je takođe predložila amandman kojim se vrši izmena i dopuna čl. 108 Ustava, kojim se omogućuje da većinu članova SSK (8 od 13) biraju njihove kolege.¹⁹ Pre tog amandmana, Skupština je birala većinu članova, a struka je mogla da imenuje samo 5 članova SSK, što je Skupštini i političkim strankama davalo mnogo veći stepen uticaja na odabir članova.

Pravosuđe je takođe postavilo pravne osnove za transparentne i otvorene nezavisne pravosudne ustanove. U slučaju SSK, sednice bi trebalo da budu otvorene za javnost, osim u posebnim okolnostima.²⁰ Zakon obavezuje SSK da saopštava svoje odluke i sve politike na zvaničnoj stranici Saveta u roku od pet dana od datuma odobravanja.

Nakon zakonske obaveze da sudovi moraju objavljivati svoje presude, SSK je definisao standardne postupke koji se moraju poštovati. Ovaj mehanizam podrazumeva četiri specifične faze: 1) postupke za identifikovanje presuda, 2) anonimnost presuda koje će biti objavljene, 3) objavljivanje presuda i 4) proces praćenja.²¹ Nakon što se završi proces anonimizacije, završna presuda se šalje službeniku za javne odnose suda. Objavljivanje odluke na zvaničnoj internet stranici se mora privesti kraju ne kasnije od 5 dana od dana kada presudu dobije stručni saradnik za anonimnost.

Međutim, objavljivanje informacija nije isključiva odgovornost službenika za odnose sa javnošću. Objavljivanje informacija zahteva odobrenje predsednika suda i predmetnog sudije. Ovo odlaže proces objavljivanja i često čini ceo proces zavisnim od pomenutih lica.

Uprkos zakonskoj osnovi i ustanovljenim postupcima, mehanizmi za komunikaciju i aktivno obaveštavanje na internet stranicama ostaju stalni i nerešeni problem za sudove. Manjak koordinacije između nadležnih organa i nedostatak kadrova su identifikovani kao kompromitujući faktori procesa informisanja javnosti i rada sudova.²²

Strategija za komunikaciju SSK za period od 2014. do 2019. godine je imala za cilj rad na nedostacima u transparentnosti i otvorenosti pravosuđa prema javnosti kroz omogućavanje koordinacije između kancelarije za informisanje i službenika za odnose sa javnošću pri sudovima.²³ Taj dokument je predvideo izradu niza priručnika i uputstava o tome kako će sudovi, ali i Savet, prenositi informacije od javnog interesa. Pomenuti dokument je takođe identifikovao niz sredstava i metoda komunikacije koja su neophodna radi saopštavanja poruka javnosti.

Kroz ovakve inicijative, SSK je formirao kancelariju za informisanje i imenovao službenike za odnose sa javnošću u gotovo svim sudovima širom Kosova, osim osnovnog suda u Mitrovici, gde konkurs više puta nije uspeo zbog neispunjavanja kriterijuma. Savet je takođe usvojio uredbu za službenike za odnose sa javnošću, kojom su u obavezi da proaktivno doprinose odnosu pravosuđa sa medijima i javnošću kroz pružanje blagovremenih informacija putem zvaničnih stranica suda, štampanih materijala ili drugih inicijativa koje potpadaju pod njihovu nadležnost.²⁴

18 Berat Thaqi CEPS, No Money for the Rule of Law, How Kosovo's Budget Process Affects Judicial Independence, maj 2019, može se preuzeti na https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2019/05/LSE2019-06_No-money-for-the-rule-of-law.pdf

19 OSCE, Independence of the Judiciary in Kosovo: Institutional and Functional Dimensions, januar 2012, str.17, konkretan amandman je predložen u odgovoru na nedostatak nezavisnosti u smislu sastava SSK. Prema jednom izveštaju OEBS-a o ovom pitanju, glavni jaz je postojao kao posledica postupka odabira, odnosno neispunjenog kriterija "odabira od strane struke" u okviru Evropske povelje. U neizmenjenom ustavnom članu o SSK, samo "pet od trinaest članova SSK će birati struka".

20 Zakon br. 06/L-054 o sudovima. čl. 7, stav 4, može se preuzeti na <https://bit.ly/2VZ5CNa>

21 Standardni postupci za objavljivanje završnih presuda. Sudski savet Kosova. 2017.

22 Fokus grupa BPRG-a. Mart 2018.

23 Strategija za komunikaciju za period od 2014. do 2019. godine Sudski savet Kosova i USAID 2014.

24 Uredba Sudskog saveta Kosova za službenike za informisanje javnosti pri sudovima, 2014.

Internet portali pravosuđa služi kao krovna internet stranica za SSK i druge sudove. Sadržaj internet stranice SSK je razvijen kako bi promovisao organizacionu transparentnost kroz informacije o radu Saveta, odbora, sekretarijata, učinku suda, zakonskoj regulativi, izveštajima, obaveštenjima i prisustvu SSK u medijima. Na tom mestu se objavljuju sednice i odluke Saveta. Pored toga, prikazana je fotografija i kraća biografija svakog člana SSK, što promoviše dostupnost informacija.²⁵

Internet stranice sudova su napravljene u istom formatu. Verzija koja je trenutno dostupna, iz 2018. godine, predstavlja ozbiljan napredak u odnosu na prethodne internet stranice. Ona uključuje kratke biografije sudija svakog suda, kao i mogućnost pregleda predmeta koji su zakazani za taj dan, predsedavajućeg sudije i prostorije gde će se obaviti saslušanje. Nažalost, čini se da samo Osnovni sud u Uroševcu u potpunosti koristi taj mehanizam, jer svi ostali sudovi često pokazuju "nema saslušanja", ili, u najboljem slučaju, da je zakazano jedno ili dva saslušanja. Zapravo, internet stranica Vrhovnog suda uopšte ni nema ovu aplikaciju. Međutim, svaka internet stranica sada ima odeljak za kontakt, gde su navedeni ime i kontakt podaci službenica za odnose sa javnošću i službenika koji je odgovoran za pristup javnim dokumentima na način koji predviđa zakon.

Pored toga, svaka internet stranica sudova daje listu presuda. Broj predmeta, datum i ime sudije su tri konkretna podatka koja su prikazana na listi. Za svaki predmet se može preuzeti presuda. Na ovim internet stranicama se takođe nalazi i jednostavno polje za pretragu gde se mogu pretražiti sudske odluke u okviru te liste. Međutim, sudovi su počeli da objavljuju presude samo nakon puštanja u rad nove internet stranice. Na osnovu izveštaja koji je objavila Inicijativa za pravosudni integritet, do 2018. godine je tek mali broj presuda objavljen na internet stranici Sudskog saveta, dok većinu tih presuda čine presude Vrhovnog suda i Apelacionog suda.²⁶ Samim tim, pristup starijim presudama, uopšteno govoreći, nije moguće na internet stranici jer sadržaj objavljuje tek ograničeni broj sudija.

SSK je takođe doneo niz uputstava za upotrebu medija i društvenih mreža od strane sudova i SSK. Uputstva predstavljaju paket pravila, standarda i principa kojim se uređuju i održavaju zvanične internet stranice na društvenim medijima.²⁷ Prema uputstvima, pravosudni funkcioneri, uključujući predsedavajućeg SSK, zamenika predsedavajućeg SSK, direktor Sekretarijata SSK i predsednike sudova, su odgovorni da odobre - putem posebnih odluka - službenicima za odnose sa javnošću i drugim sudskim službenicima da otvore, uređuju i objavljuju sadržaj na društvenim mrežama.

Upotreba društvenih mreža od strane Sudskog saveta Kosova je navedena kao konkretan radni cilj Strategije za komunikaciju SSK, kojom pravosuđe želi da se približi javnosti i promoviše interaktivnost, sa ciljem povećanja poverenja javnosti. U skladu sa tim radnim ciljem, svaki sud na Kosovu je otvorio stranicu na Fejsbuku, osim osnovnog suda u Mitrovici. Međutim, još uvek nije u potpunosti iskorišćena proaktivna upotreba društvenih mreža.

Tužilački savet Kosova je odgovoran za osiguravanje efikasnog sistema sprovođenja istrage i krivičnog gonjenja. TSK je osnovan kako bi bio "potpuno nezavisni organ u vršenju svojih funkcija kako bi omogućio nezavistan, stručan i nepristrasan tužilački sistem", te je odgovoran da osigura da "sva lica imaju jedan pristup pravdi".²⁸

Slično onome šta se desilo u pravosuđu, izmene i dopune 2015. godine su omogućile da TSK u značajnoj meri ojača svoju nezavisnost.²⁹ TSK je danas odgovoran za dostavljanje predloga i izradu budžeta, te za direktno prosljeđivanje Skupštini Kosova na usvajanje. Ovim izmenama i dopunama, sastav TSK je u mnogo većoj meri reprezentativan.

25 Sudski savet Kosova, članovi, može se preuzeti na <https://bit.ly/2S6h9bV>

26 Izveštaj, Inicijativa za pravosudni integritet, Kosovski demokratski institut, novembar 2017, može se preuzeti na <https://goo.gl/DtEj6B>

27 Uputstva za upotrebu medija i društvenih mreža, Sudski savet Kosova, 2019.

28 Zakon br. 06/L-056 o Tužilačkom savetu Kosova, čl. 3, može se preuzeti na <https://bit.ly/1Y4itdp>

29 Zakon br. 05/I-035 o izmenama i dopunama Zakona br. 03/I-224 o Tužilačkom savetu Kosova, može se preuzeti na <https://bit.ly/1Y4itdp>

Od 13 članova TSK, jedan dolazi iz Advokatske komore Kosova, jedan je profesor Pravnog fakulteta, dok jedan dolazi iz redova civilnog sektora, a bira ga Skupština Kosova.

TSK je u zakonskoj obavezi da izveštava javnost svakih šest meseci, dok je prethodnim zakonom bilo predviđeno da Savet izveštava direktno Skupštinu i predsednika zemlje.³⁰ Pored toga, sednice Saveta su otvorene za javnost, dok će dnevni red biti javno dostupan najmanje dvadeset četiri sata pre početka sednice.³¹

2017. godine, TSK je doneo trogodišnju strategiju za komunikacije, što predstavlja novu inicijativu i napor ka poboljšanju kvaliteta komunikacija sa javnošću.³² Strategija je zasnovana na brojnim tekućim izazovima koji imaju efekta na napore povećanja stepena komunikacije tužilaca. Strategija potvrđuje da manjak javnog poverenja i odsustvo službenika za odnose sa javnošću podriva učinak tužilaštva.

Pored toga, socio-ekonomski razvoj, veći broj medija i novinara, nedostatak finansijskih sredstava, manjak interne kulture komunikacije i saradnje su neki od izazova sa kojima se suočava tužilaštvo.

TSK je počeo sa primenom određenog broja aktivnosti koje su predviđene strategijom. Imenovani su nadležni službenici za odnose sa javnošću za svako tužilaštvo.³³ Takođe se objavljuju mesečni bilteni od januara 2017. godine. U njima su predstavljene aktivnosti Saveta, predsednika i dve organizacione jedinice, uključujući i Jedinicu za unutrašnju kontrolu i Odeljenje za kadrovska pitanja, nabavke i administraciju. Izrađena je i nova internet stranica.³⁴

I pored toga, internet stranica TSK trenutno pruža tek mali presek u smislu izveštaja i presuda, dok se finansijski izveštaji ne objavljuju uopšte. Pored glavne stranice, gde su navedene aktivnosti Saveta i delova koji opisuju rad Saveta, tužilaštava i ključnih jedinica Saveta, internet stranica se ne ažurira stalno.

Kontroverzna uredba koja je doneta u aprilu 2019. godine, a za koju se čini da nije u skladu sa prethodnim procesom komunikacije jer "predmete od posebnog značaja za javni interes" sada mora odobriti državni tužilac pre nego što se informacije puste u javnost. Nije navedeno šta se podrazumeva pod pojmo "posebni značaj".³⁵ Ova uredba ima potencijal da negativno utiče na svaki napor i sve protokole o transparentnosti TSK, te se na nju mora pod hitno obratiti pažnja.

Mediji takođe snose odgovornost za informisanje javnosti o aktivnostima pravosuđa. Kvalitetno medijsko izveštavanje ima potencijal da izgradi poverenje javnosti u efikasan sistem pravosuđa. Mediji su glavni partner institucija pravosuđa u poboljšanju komunikacije sa javnošću.

Glavna prepreka u pogledu medijskog izveštavanja po pitanjima vladavine prava predstavljaju nedovoljno iskustvo novinara iz oblasti krivičnog prava, razumevanja krivičnih postupaka i nedostatak svesti o posledicama nemarnog ili pogrešnog izveštavanja. Samim tim, najčešće kršenje standarda u izveštavanju jeste otkrivanje ličnih podataka pojedinaca i kršenje pretpostavke nevinosti.³⁶

Do poboljšanja kvaliteta izveštavanja o pitanjima vladavine prava je, međutim, došlo kao rezultat stalne edukacije medija po tom pitanju. Jedan predstavnik Sudskog saveta Kosova navodi sledeće: "Novinari koji u kontinuitetu izveštavaju o sistemu pravosuđa su ostvarili napredak. Na početku je bilo nemoguće odgovoriti na njihova pitanja jer su bila veoma nejasna, ali su uspeali da povećaju

30 Zakon br. 06/L-056 o Tužilačkom savetu Kosova, čl. 7, može se preuzeti na <https://bit.ly/2MXiBi4>

31 Zakon br. 06/L-056 o Tužilačkom savetu Kosova, čl. 14, može se preuzeti na <https://bit.ly/2MXiBi4>

32 Strategija za komunikacije tužilačkog sistema 2018 - 2018, Tužilački savet Kosova, može se preuzeti na <https://bit.ly/2RBbUEf>

33 Razgovor BPRG sa Tužilačkim savetom Kosova, mart 2019.

34 Mesečni bilten Tužilačkog saveta Kosova, može se preuzeti na <https://bit.ly/2XBoQbv>

35 Uredba br. 03/2019 o javnim komunikacijama u sistemu tužilaštva, čl. 16, stav 1.1, može se preuzeti na <https://bit.ly/2XZz9uc>

36 Kosovski medijski savet, rezime odluke iz 2017. godine, može se preuzeti na <https://bit.ly/2x2lxy4>

stepen objektivnosti i saradnje".³⁷

I pored toga, sudije i tužioci ne gledaju na medije kao na partnere, već više spoljnog aktera koji utiče na njihov rad.³⁸ Pritisak koji mediji vrše može uticati i na tužilaštvo i na sudove kako bi ili pokrenuli ili ubrzali rad na određenom predmetu. Jedan predsednik suda je izjavio da lokalni političari, poput gradonačelnika, koriste novine, televiziju i radio stanice kako bi vršili pritisak na sudije i kako bi se donele presude u korist lica sa vezama u politici.³⁹ Takvu vrstu pritiska se dodatno povećavaju kada određeni medij vode ili sponzorišu agenti sa sumnjivim namerama. Jedan predstavnik civilnog društva je izjavio da "ovo što se dešava danas u medijima jeste često vid sponzorstva, što znači da svako ko želi da određeno lice ili predmet drži u fokusu medija to može i uraditi".⁴⁰ On je takođe izjavio da se ovakav vid prakse koristi kao način za prenošenje određenih poruka i vršenja pritiska na sudije i tužioce.

Iako pristup javnim informacijama i dokumentima uređuje pravni okvir, ponekad lični stav tužioca može odrediti da li će biti otkrivene informacije konkretnom mediju.⁴¹

Novinari koji kvalitetno izveštavaju lakše dolaze do pristupa javnim informacijama u institucijama, posebno kada se radi o osetljivim informacijama.⁴² Uopšteno govoreći, kvalitet medijskog izveštavanja zavisi od toga da li određeni medij u kontinuitetu izveštava o pitanjima u sektoru pravosuđa, poput BIRN-a, Kallxo.com ili Insajderija, ili je reč o onima koji se pojavljuju samo u određenim slučajevima, posebno kada se sudi javnoj ličnosti.

Medijsko izveštavanje o pitanjima pravde i vladavine prava i sklonost ka širenju ekskluzivnih vesti putem društvenih mreža kao primarni izvor prihoda povećava prostor za pravljenje grešaka, što može negativno uticati na pravosudni ili istražni postupak u celini. Trebalo bi, međutim, imati u vidu da je komunikacija između institucija pravosuđa i medija napredovala u proteklih nekoliko godina. Mediji još uvek nisu dovoljno nezavisni, dok u isto vreme objektivnost u izveštavanju ometaju senzacionalizam i neadekvatno izveštavanje. Međutim, jedna od najvećih prepreka je i dalje nedovoljan nivo znanja novinara o pravnim pitanjima uopšte, kao i niski stepen svesti o osnovnim krivičnim postupcima.⁴³

Uz podršku SSK, TSK i donatora, mediji će uložiti napore u jačanje svojih kapaciteta u oblasti izveštavanja o vladavini prava, omogućiće obuku i podršku novinarima kako bi dalje proširili svoja znanja o krivičnom pravu i bolje razumeli krivične postupke. SSK, TSK, mediji i Ministarstvo pravde mogu pomoći da mediji donesu sopstvena pravila o izveštavanju o krivičnim predmetima.

37 Fokus grupa BPRG, Priština, mart 2018.

38 Enduring the Pressure: Kosovo media reporting in organized crime and corruption, BIRN Kosovo, 2016, može se preuzeti na <https://goo.gl/3R9Geq>

39 Procena rizika od korupcije u okviru kosovskog sistema pravosuđa, Savet Evrope, maj 2014.

40 Razgovor BPRG sa pokretom FOL, Priština, april 2018.

41 Fokus grupa BPRG, Priština, mart 2018.

42 BIRN Kosovo, Enduring the Pressure: Kosovo Media Reporting on Organised Crime and Corruption, može se preuzeti na <https://bit.ly/2S1gSHn>

43 Fokus grupa BPRG, mart 2018.

ZAKLJUČAK I PREPORUKE:

Sistem pravosuđa na Kosovu je i dalje veoma udaljen od građana. Krhki odnos između pravosuđa i javnosti, uz medije kao posrednike, predstavlja značajnu prepreku u komuniciranju sa ljudima. Postojeći jaz u komunikaciji je u značajnoj meri doprineo negativnoj percepciji građana prema pravosudnim institucijama i pravdi uopšte.

Zahtevanje otvorenosti pravosuđa takođe znači i borbu sa drugim nedostacima sa kojima se suočavaju ove institucije. Nedostatak kadrova, veliki broj nerešenih predmeta, nedovoljan broj sudija i tužilaca, manjak profesionalizma i kompetentnosti su elementi koji doprinose trenutnom stanju, gde javnost u velikoj meri nije upoznata sa radom pravosuđa.

Nezavisno od strateškog planiranja, strategija za komunikaciju i imenovanja službenika za odnose sa javnošću pri sudovima, Sudski savet Kosova još uvek nije pokazao značajno poboljšanje, bilo u odnosima sa javnošću, bilo kada se radi o transparentnosti pravosuđa. Tužilački savet Kosova ostvaruje određeni napredak kada se radi o komuniciranju sa medijima. Međutim, njihov nizak stepen aktivnosti i komuniciranja sa javnošću bi trebalo smatrati alarmantnim, uzevši u obzir važnu i ključnu ulogu tužilaštva kada se radi o pravdi i integritetu. Nova uredba, u kojoj se navodi da svaki vid komunikacije mora odobriti državni tužilac mora biti pojašnjena na način da ne dolazi do zloupotrebe ove nove nedorečenosti.

Potrebna je hitna intervencija i konstruktivna debata među institucijama koje su deo procesa. Takva debata bi morala pomeriti pristup institucija pravosuđa prema komuniciranju sa javnošću.

Sudski savet Kosova će:

- Pojednostaviti proces saopštavanja informacija kroz konkretno navođenje uloge svakog od aktera koji su deo procesa donošenja odluke u smislu onoga šta bi trebalo saopštiti javnosti.
- U kontinuitetu ažurirati i stavljati informacije na zvanične internet stranice sudova kroz lice koje je zaduženo za komunikacije sa javnošću.
- Proaktivno koristiti društvene mreže kako bi se javnost obavestila o učinku SSK i sudova. Efikasna upotreba društvenih mreža zahteva dovoljan broj adekvatno obučenog osoblja.
- Objavljivati edukativni video sadržaj kako bi se informisala šira javnost o radu pravosuđa.

Tužilački savet Kosova će:

- Redovno izveštavati medije i javnost o učinku TSK kroz postavljanje relevantnih i blagovremenih informacija od javnog interesa na zvaničnu internet stranicu.
- Pružiti sveobuhvatnu obuku i omogućiti blisku koordinaciju novoimenovanih službenika za odnose sa javnošću u okviru samih tužilaštava i van istih.
- Obogatiti i unaprediti internet stranicu uz pomoć izveštaja o radu, troškovima i aktivnostima.
- Sarađivati sa medijima i novinarima tako što će odgovarati na sve njihove zahteve u vidu tačnog davanja informacija koje se mogu pružiti.
- Pojasniti šta tačno znače "posebni predmeti koji su od javnog interesa" u okviru nove uredbe, kako bi se izbegla zloupotreba ovlašćenja.

Promocija demokratskog društva (DSP) - uz pomoć finansijskih sredstava Švajcarske agencije za razvoj i saradnju (SDC) i Ministarstva inostranih poslova Danske (DANIDA). Podršku u upravljanju projektom je pružila Kosovska fondacija za civilno društvo (KCSF) Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost Balkanske grupe za istraživanja politika i ne odražava stavove niti mišljenja SDC, DANIDA, KCSF.

i

Ambasade Kraljevine Norveške.

Norwegian Embassy

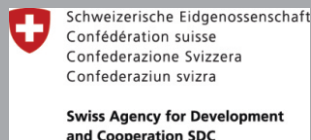
Balkanska Grupa za istraživanja u oblasti politika je nezasvisan regionalni istraživački centar iz Prištine na Kosovu. Mi omogućavamo brzu analizu i razvoj politika iz mnogih oblasti izgradnje države; institucionalne i demokratske konsolidacije; manjinske integracije i dobrosusedskih odnosa; i evropskih integracija i promena u oblasti politika. Imamo višedecenijsko iskustvo u izradi politika i razvoju, strateškom razmišljanju i javnom zagovaranju sa vlastima, međunarodnim i nevladinim organizacijama.

Naše rigorozno, detaljno, nepristrasno izveštavanje, uvek zasnovano na temeljnom terenskom radu, je u centru našeg rada. Idemo dalje od uobičajenih stavova i uvek pokušavamo da promenimo stvari kroz kreativne, održive, dobro odmerene i dalekovidne preporuke iz oblasti politika kako bismo pomogli da naše zemlje razviju jake, dinamične demokratije, da postanu prosperitetne države i društva uz puno poštovanje vladavine prava.

Balkanska grupa je sačinila druge mehanizme kako bi ostvarila te promene: Dijalog za politike, forum politika (forum javnog zagovaranja na visokom nivou u organizaciji istraživačkog centra) i Forum za prekograničnu saradnju civilnog društva.

Norwegian Embassy

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF DENMARK
DANIDA | INTERNATIONAL
DEVELOPMENT COOPERATION